

Při západu slunce ho vidíme sedět na mezi vyčerpaného, ale přece jen doufajícího, protože myslí na Brigitu. Tu se blíží prázdné auto. Jede pomalu. Poznává hraběcího řidiče a těsně k němu přimknutou Brigitu.

Florián klesá v slzách.

Přeložil Milan Hubený

* * *

Max Brod

JEDEN DEN ZE ŽIVOTA KÜHNEBECKA, MLADÉHO IDEALISTY

KRÁTKÁ PŘEDMLUVA

Díky vývoji technických myšlenek může filmová kamera docílit nové umělecké efekty. Vztah rozlehlé krajiny k milostné scéně je např. pro jeviště nepředstavitelný, ledaže ho vykouzlí všemocné slovo. Proměny, přízraky, skoky z řeky na vysoký most, takové věci rád vidím – v kině. Jedna z ještě málo využitých možností tkví v tom, že se v kině mohou objevit čiré fantazie ve své osobité existenci. Tak by třeba bylo možno, kdyby to někoho zajímalo, předvést „básníka při práci“. Jeho inspirace vystupují z jednotlivých kusů nábytku, ze sacího papíru, na který upřeně hledí, zabrán do myšlenek, krystalizují, vhodně se mění, upravují, až možná nedostižně podnítlí dojemné „usmíření mezi otcem a synem“ v jeho románu. – Na těžké technické myšlence je založen i následující film, jež chceme po jisté úvaze pojmenovat „Jeden den ze života Kühnebecka, mladého idealisty“.

Kühnebeckova cesta do školy

Mladý idealista se probudí. Je mu dvanáct let, chodí do gymnázia. Poněvadž se báječně vyspal, je ihned v nejlepší náladě, což vyjadřuje heroickým úšklebkem s natažením paží. Celý svět je pro něj skvostným snem. Pro koho by ve dvanácti letech nebyl! Teď však musí Kühnebeck do školy, a to pěkně svižně, protože je pozdě. – Cestou zaslechne kolovrátek. Jeho námořnický obličej okamžitě prozrazuje blažený zájem. Vkročí do dvora domu, kde hraje kolovrátek. Je okouzlen krásnými melodiemi. Ihned se kolovrátek mění v malý orchestr, sám flašinetář v dirigenta. Zdi dvora

zůstávají, orchestr sedí na improvizovaném pódiu. Nejprve informace pro publikum: „Jak vypadá kolovrátek v Kühnebeckově fantazii.“ Nakonec hudební nadšenec oběhne pulty houslistů a padne dirigentovi kolem krku. Vtom je tu ovšem skutečnost: užaslý flašinetář hledí za gymnazistou, který utíká pryč. – Podobně dochází k jiným přerušením cesty do školy. Ve výloze obchodníka s obrazy se mědirytina „Benátská projížďka na gondole“ proměňuje v živoucí scénérii Benátek, když se jakoby kouzlem roztáhne po celém zorném poli. Atd. Nadšený Kühnebeck, jemuž se nabídlo tisíc divů, vstupuje jako benátský šlechtic rozkošnický do nudné školní třídy, kde je panem profesorem neprodleně odstojen, znovu uveden zpět do hodin matematiky (= realita) a vzhledem k pozdnímu příchodu, jaká hrůza, zapsán do třídní knihy.

Dolarový strýček

Oběd. Rodina se vůči idealistovi chová nevraživě, poněvadž „lístek s důtkou“ oznamuje neúspěch jeho studia. Přece jen se však chová docela srdnatě, jelikož se před jeho snícíma očima mění domácí jídla ve velkolepé pokrmy šlechticů. Brzy se jeho duše naladí ještě výše, protože právě přichází dopis ohlašující brzký příjezd bohatého strýčka z Ameriky. Fotografie je přiložena. – V odpolední samotě svého pokoje sní nyní Kühnebeck nad školními sešity o příjezdu dolarového zázračného muže. (Že je to sen, lze zjistit z toho, že postava gymnazisty u psacího stolu zůstává stále v popředí.) Teď nastává bláznec. Nádražní hala. Vystupování z vlaku. Kühnebeck spěchá vstříc strýčkovi, jenž ho tiskne velmi srdečně na svoji hrud'. Nyní je všemu otroctví konec. Poněvadž Američan nemá na hlavě nic menšího než vysoký papírový kuželovitý klobouk se všemi hvězdami Unie, jako na automatické stiknutí tečou peníze z jeho nadmutých kapes u kalhot a dvě dlouhé čáry zlatých mincí vyznačují na cestě lodní brázdu, ve které skotačí veselí delfini velkoměstského publika. O Kühnebeckovy nejsmělejší potřeby se přirozeně stará zvláštní zlatý proud z kapsy u vesty obrovského farmáře, jenž se s bujným smíchem mezi širokými plecemi prochází po všech promenádách, vysvobozuje gymnazistu ze školy a jako dar mu přiřkne celá knihkupectví, protože oba jsou velmi horlivými knihomoly. Do shonu kolem vlajkami exoticky vyšňořeného cizincova auta zasáhne (ó, realito!) otcova ruka, uchopí snílka za ucho a zatáhne ho do jeho šatny. Neboť nyní mají jít skutečně všichni na nádraží, strýčkovi naproti. Tatáž nádražní hala jako ve snu se teď zdá skutečná, tentýž čekající Kühnebeck, vjíždějící vlak, vystupující houf lidí, – jen strýc je zcela jiný. Hlava sice fotografii odpovídá, ale jinak je údajný milionář pořádně škrobený, téměř nuzně oblečený, chová se staře,

nenápadně a usedle a ani při míjení knihkupectví neprojevuje přirozené velkolepé nákupní či rozhazovačné manýry. Kühnebeck nevynechá příležitost, aby při večeři přichozího upozornil na zajímavou četbu. Ukáže se, že strýc není přítelem literatury. K nesmírnému zklamání idelaisty dokonce živě přisvědčuje rozhořčení rodiny, která se pohoršuje nad čtenářskou vášní gymnazisty. Tak mu nezbyvá nic jiného, než aby se se svými knížkami (Nick Carter, Karel May) odplížil na půdu do své obvyklé literární skryše. Číst doma má totiž zakázáno.

Chycený pronásledovatel

Zde již neváhá zasáhnout zápleтка tolik potřebná pro film. – Dobře jsme si všimli, že současně s milionářem vystoupil podezřelý Apač, který jej neúprosně pronásleduje všemi kontinenty, aby ho (kvůli dědickému právu) sprovedil ze světa. Tento zlosyn se také ihned vplíží do domu, kde je Američan hostem, a ukryje se na půdě, zatímco nic netušící rodina sedí v pohodě pohromadě u stolu a domnívá se, že je konečně po pronásledování, které jim strýc vyličil. Mezitím je mladý Kühnebeck zabrán do žhavých dobrodružství detektivního románu, který se odehrává před jeho očima v podkrovní komůrce. Čtenář sám se stává detektivním mistrem. Ve skutečnosti však jedna služebná považuje individuum potácející se mezi vězeňskými zdmi, sklepními nálevnami a mučírny New Yorku za špeha slídícího po zlodějích, který se chce tímto podivným způsobem učinit nenápadným. Služebná přivolá policistu. Ten vnikne rušivě do Kühnebeckových představ o honičce na zločince. Představy se vytrácejí, nastupuje realita. Vyskakuje Apač, který si myslí, že je pronásledován. Revolver, výstřely. Policista se zapotácí. Ale na místě je Kühnebeck, jenž s opravdovou odvahou splňuje svoji vybájenou roli jako „nepřítel zločinu“, Apače, zaplétajícího se do pokračování jeho četby, s mladickou vervou povalí a zadrží, až na jím způsobený poplach přiběhne celý dům, četníci, otec, matka, sestra a americký strýček. V zajatci strýc pozná svého úhlavního nepřítele. Nyní se ukazuje jeho skutečně velkorysá vděčnost. Peníze, bankovky. On, všední člověk, je přece jen milionář. Celá rodina pocítuje požehnání. A tak mělo gymnazistovo fantazírování přece jen zlaté dno. A všichni jsou jednou provždy vyléčeni ze svého předsudku proti literatuře, což nikoho netěší více než autora tohoto filmového návrhu.

Přeložil Milan Hubený

* * *